

san tan ni filanan — nimòrò 135
mè kalo — san 1983
bp:24 - bamakò (mali)
téléfòn: 22-21-04 CCP: 0155
dòròmè 5

kibarudilaw kuntigi: amadou ganyi kanté

Kibaru

a bè bò kalo o kalo faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

ja sababu dò ye jirintanya ye

Awirili kalo la, san 1983, ja kèlè-jèkulu minnu bè Afiriki ani dinyè yòrò caman kònò, olu ye ja kèlècogo nyuman kalan baara dò kè bamakò, "CILSS" hukumu kònò, n'o ye Afiriki saheliyanfan jamanaw ka jèkulu dò ye.

Jamana fèn o fèn sigilen bè sahelikungo hakè la olu ka móggòw tun bè kallanyòró in na, ani farajè jamana caman ka cidenw i n'a fò Alimanyi Federali; Faransi; Suwisi; Hollandi ani Ameriki.

Baara kalan in sen fè, a jirala móggòw la ko ja sababu dònnèn kelen ye jirintanya ye, k'o si-ratigè la, jamana bée ka kan ka kungo matarafa walasa sariya gèlènw ka ta jiriw tigèli n'u turuli siraw kan.

Mòti "kabaaru" dilanyòròdayèlèli baaraw bè sen na

Alamisadon, Awirili kalo tile 7, san 1983 k'a bila sibiridon tile 9 nan Madamu Gaku Fatu NYANGI, Mali kunnafonikow ani nègèjurusokow Minisiri taara Mòti "KABAARU" dilanyòrò n'a kònòminènw lajè walasa k'a dòn ko baara bénè se ka daminè a yòrò la.

Taama in sen fè, Minisiri nkankémèggòw tun ye shèki Mukutari JARA ye, Mali kunnafonijènsènso kuntigiba ani Amadou GANYI Kante, kibaru dilannaw kuntigi.

Yòròw lajèlen kò u ye "KABAARU" baarakèlaw bée la-

jè, ka nyègòn són hakili la, ka laadiliw kè, baara nyuman tònò sòrò cogo la, kunnafoniko sira kan fulakan ani kòrèbòròkan ani bosokan ni kaadékan na Mòti mara kònò.

A taama kuncèra "KABAARU" dilanyòrò dayèlèli baaraw kan, mè kalo la, san 1983.

I n'a fò an delila k'a jira cogo min na "KIBARU" kelen in kònò ani Arajomali la, ni baaraw daminèra "KABAARU" bénè bò Mòti mara kònò kalo o kalo.

kankodònniya

n'i ye Bamakòka nyininka ko : "e bè kan jumèn fò?", a b'i jaabi : "bamanankan". n'i ye Seguka nyininka, walima Sanka, olu faria b'i jaabi o cogoya kelen na.

n'i ye Kaabaka nyininka, ale b'a fò ko a bè maninkakan de fò. n'i y'a nyininka n'a ni bamanankàn mènnaw bè nyògòn faamu, a b'a fò ko : "òwò".

n'i ye Seguka ni Bamakòka ni Sanka nyininka n'u bè nyògòn faamu, u b'a fò : "òwò".

bèe dun b'a dòn k'a fò Bamakòka, Seguka, Sanka, ani Kaabaka kumacogo tè kelen ye. mògòw b'a fò o de la ko kanw bè tali kè nyògòn na, ko nka, nènw yèlèmacogo tè kelen ye.

bamananw ko olu ka kan ye bamanankan ye. bamanankanfòla bèe bè nyògòn faamuya. nka, komin nènw tacogo tè kelen ye yòròw la, ni mògò b'a fè ka pere-perelatigè kè, i bè yòrò tògò fò ka fara a kan : Bamakò bamanankan, Segu bamanankan...

ju law ko olu bè ju lakan fò. maninkaw ta ye maninkakan ye.

kankodònnaw y'a jate minè, k'a fò bamanankan, ju lakan, maninkakan, kasòngakan ((n'olu b'an fè Mali la yan), Wojènèkakan, Worodugukakan (Kodowari), o n'a nyògònna caman, olu bée lajèlen bè se ka wele ko "mandenkan bolofaraw". u bée lajèlen bè tali kè nyògòn na, u fòbagaw bè nyògòn faamuya.

o tuma, a bè se ka fò ko mandenkan ye kelen ye ; nka, a bolofaraw ka ca. bamanankan, maninkakan, ju lakan, olu y'a kunbabaw ye. olu kelen-kelen fana farafaralen bè ka kè bolo misènniw ye. o sababu de la, a bè fò "yòrò masina bamanankan", walima "yòrò masina ju lakan".

○
○ ○

an k'a lajè sisan, cogo min na kanbolofaraw bè bò nyògòn na, cogo min na fana u bè tali kè nyògòn na. kuma kelen filè nin ye yòrò saba kumacogo la :

Sikaso : o ka masaku ni li dun
Bamako : u ye woson ni di dun
Wasulu : ay nò woson ni li domu

an ka kumasenw sanga nyògòn ma : *comme ça*

- danyèw hakè :

danyèw wòorò bè u kelen-kelen kònò.

- danyèw sigiyòrò :

n'an y'a ta danyèw nyèci fè kumasen kònò, minnu

nyèci ye kelen ye, olu sigiyòrò ye kelen ye :

- o ni u ni ay bè sigiyòrò fòlò la : wale kè bagaw don.
- ka ni ye ni nò bè sigiyòrò filanan na : wale dèmènanw don.
- masaku ni woson ni woson bè sigiyòrò saban na : wale nyèdafalanw don.
- danyètòw fana bè o cogo la.

- danyèw kòrò :

danyè min ni min sigiyòrò ye kelen ye, olu kòrò ye kelen ye :

- misali :
- kuma bè, mògò minnu kun kan, o ni u ni ay bè olu de jira.
 - na ni ye ni nò bée bée waleya tèmènen de taamaseere.
 - masaku ni woson bée ye fèn kelen tògò de ye.

- danyèw fòcogo

danyè dòw sigiyòrò ye kelen ye, u kòrò ye kelen ye ; nka, u tè nyògòn ka sira kan fòcogo la, u sinti tè kelen ye, i n'a fò ka ni ye ni nò, walima masaku ni woson.

nka, dòw sigiyòrò ye kelen ye, u kòrò ye kelen ye, u sinti fana ye kelen ye, nka danfararin bè u fòcogo la, i n'a fò li ni di, walima dun ni domu.

○
○ ○

misali ninnu b'a jira k'a fò n'a fòra "kan", o ye forobatògò ye, i n'a fò a bè fò "hadamaden" cogo min na ; n'o tè, kanbolofara kèrènkèrènnaw de bè yen, i n'a fò mògò kèrènkèrènnaw bè ye cogo min na.

siyaw ka ca, bée n'a ka taamaseerew don ; siya kelen yèrè kònò, mògòw bée dama man kan dilacogo la. o bè cogo min, kanw fana bè ten.

○
○ ○

nyininkali kòròlen jaabiw

ciw tun ka kan ka kè yòrò minnu na, o filè :

n'i y'a mèn cèbakòrò nyamantan, ne ko don.
n'i y'a mèn cèbakòrò kòròbòbali, ne ko don.
cèkòròbaw ni mûsokòròbaw jigi ye ne de ye.
e, n badenw, a' ye sabali, a'ka n lamèn dònìn.

Bakari Jara
balikukalan nyèmògoso

n'i y
man kér

n'i y
b'i min

kibaru kanubagaw kuma yòrò

n'i sugora . . .

n'i ye so kò lankolon ye, i b'o bala, o waati, i bè sungurun sòrò.

n'i y'a labènne ye, i b'o bala, i bèna muso sòrò.

n'i ye so siri bòlò la, o ye i ka furu siritò ye lawurusì.

o tile binaani, i muso nyinènen furu bè siri.

n'i ye keninge ye, o waati, n'i man kènè, i bè lafiya.

n'i ye sanyò ye, o waati, bana b'i minè.

n'i cè ganan ye den bilennin ye i yèrè bolo, o san, kunko bée b'i la.

n'i ye ka juru kè ka baga fan caman siri, fo k'a meleke, o san, nyè dìmi b'i minè.

n'i ye dì dun, o waati, kònò dìmi b'i minè.

n'i y'i yèrè salen ye, i bè baara min na, o bè nyèsòrò a la, fo mògòw b'i ko mèn.

n'i ye bògò baaralaw ye, i yèrè bolo b'a la, o ye saya ye.

n'i ye jama ye ka dumuni kè, o san kelen, finyèbana bè da i ka yòrò la.

n'i ye donsow kulu taatò ye mògò min ka so, o san, mògòkòròba su bè bò yen.

n'i y'i yèrè fiyennen ye, o waati, garijègè ko dò bè na i la, nka sara-ka bè i n'a cè.

Ginyan dugutigi Hamadu Nyare ka kumakanw don,
Mama Tarawele de y'a sèbèn.

i ma sa

i ni miiri,
i ni sinyèna,
i ni munyu,
i ni hakili.

e, fasoden nyuman,
i jòyòrò yera.
tanu b'i ye,
foli b'i ye,
hinè b'i ye.
i ni hòrònya,
i ni yèrèdòn.

halì n'i tè ye tugun,
i bè n dusu la.
halì n'i tè kuma tugun,
i ma sa,
i ma tunun.

e, ci jòlen ko don,
e min y'i faso dòn,
e min b'i nòn hèrè cè ma,
e min ma faso janfa,
i ni baara.

i bè n dusu la,
e kèra nòorò ye
ka dìbi jugu fara,
e kèra fura ye
ka bana jugu naasi.

i ni ce,
i ma sa,
i tè sa,
ala m'i sara-la.
Yòrò Mènkòrò Jakite
Buguni

kibaru kanubagaw

Fanakèkòrò ni

don dò, Fanakèkòrò ni Kotèdimi taara, ko u bè taa sigi yòrò nyini. u taara se masakè dò ka dugu ma. Fanakèkòrò ko Kotèdimi ma ko ale tèna tèmè nin dugu in kan tugun, ko bari, ale yèrè y'a dòn, nin dugu in ka bon cogo min na, ale ka baara bè sòrò yan. ale bè taa jìgin masakè ka so, ale n'o ka ciw nyè nabò o ye.

o kèlen, Kotèdimi ko ale bè taa sigi, k'a mabò dugu la. Kotèdimi taara a sigi yòrò. Fanakèkòrò taara masakè ka so.

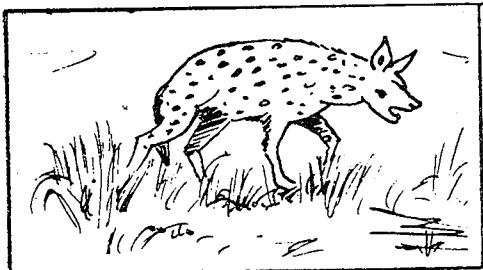
◦◦◦

Kotèdimi sigilen kò, surukuba na-na. a ko :

- "Kotèdimi, ne b'a fè ka sigi i fè. nka, ne ka siginyògònya ka gèlèn dè."

Kotèdimi ko : - "mun na ?"

surukuba ko : - "bari, ne mana e ka ba minè don min na, o bè kè cogo di ?"

Kotèdimi ko : - "sigi, o tè baasi ye sigi rò." surukuba y'i sigi.

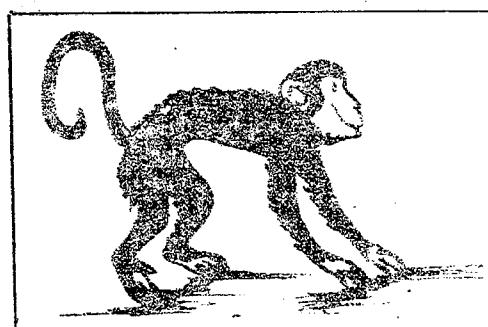
◦◦◦

warabilen cèkòròba nana, a ko : - "Kotèdimi, ne b'a fè ka sigi i fè.

Kotèdimi taara sigi,
k'a mabò dugu la.

nka, ne ka siginyògònya ka gèlèn dè."

Kotèdimi ko : - "mun na ?"
warabilen ko bari, n'ale ye Kotèdimi ka nyò nyuman yòrò tigè don min na, ko o bè kè cogo di ?

Kotèdimi ko : - "i sigi", ko : "o tè ko jigu ye siginyògònya na."
warabilen y'i sigi.

◦◦◦

dankalan nana, a ko :
- "Kotèdimi, ne nana sigi i fè. nka, ne ka siginyògònya ka gèlèn dè."

Kotèdimi ko : - "mun na ?"
a ko : - "bari, ne mana i ka mògò

min cin don min na, o bè kè cogo di ?"

Kotèdimi ko dankalan ma :

- "i sigi, o tè baasi ye siginyògònya na."

dankalan y'i sigi.

◦◦◦

fònfonnin nana, a ko :

- "Kotèdimi, ne b'a fè ka sigi i fè." ko : "nka, ne ka siginyògònya ka gèlèn dè."

Kotèdimi ko : - "mun na ?"

a ko : - "bari, ne mana e ka bagan min cin don min na, o bè kè cogo di ?"

Kotèdimi ko : - "fònfonnin, i sigi, o tè baasi ye siginyògònya na." fònfonnin y'i sigi.

◦◦◦

ntiginyè masa nana, a ko :

- "Kotèdimi, ne b'a fè ka sigi i fè." a ko : "nka, ne ka siginyògònya ka

kuma yòrò

kotèdimi

gèlèn dè". a ko : "bari, ni ne ye e ka nyò doni don min na, k'a don ne ka wo kònò, o bè kè cogo di ?"

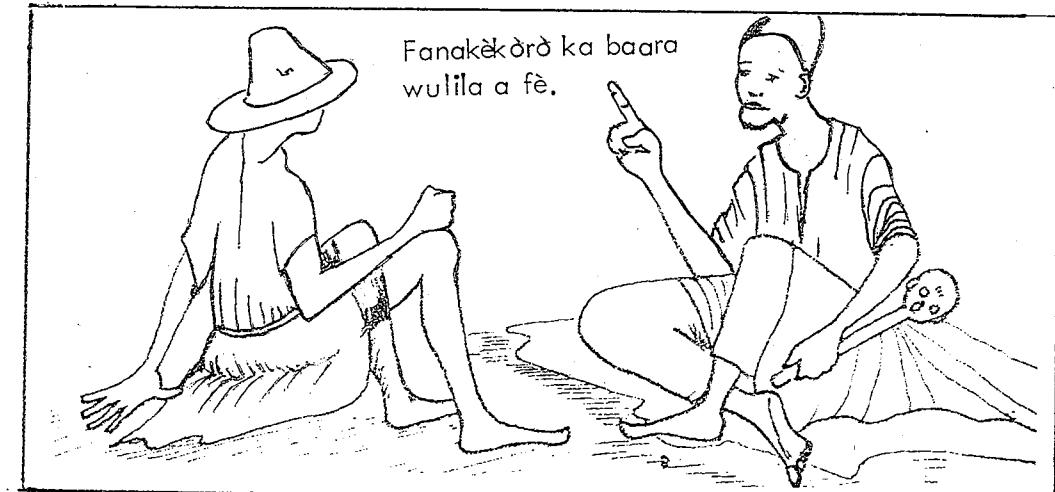
Kotèdimi ko : - "ntiginyè masa, i sigi. bari, o tè baasi ye siginyògòn-ya na."

ntiginyè masa y'i sigi.

◦◦◦

Kotèdimi ka dugu bonyana kosè-bè. Fanakèkòrò yaalatò, don dò, o taara se Kotèdimi ka bugu la. o nyè dara Kotèdimi siginyògònw kan. o ka baara wulila a fè, n'o ye fanaya ye. Fanakèkòrò faar'o fò masakè ye. a ko :

- "masakè, e ko i ye masakè ye. jaa, e tè masakè ye". a ko "cè kelen sigilen bè e fè, ko 'Kotèdimi'." a ko : "fèn bèe b'o bolo a ka bugu la

yan. masakè, n'i m'o faga, i ka ma-saya ma fosi nyè i ye."

◦◦◦

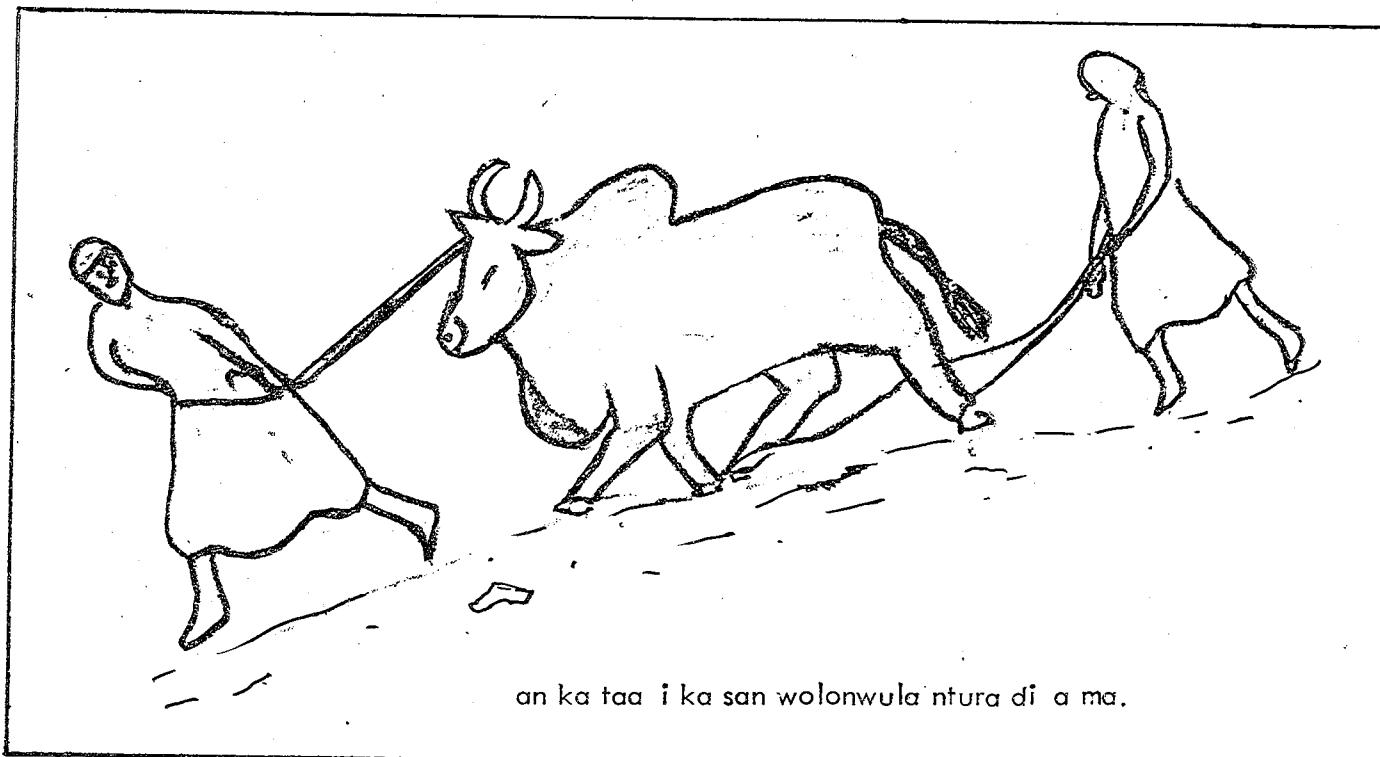
o kelen, masakè ko Fanakèkòrò ma ko : - "an tè se ka Kotèdimi faga,

ni kun t'a la."

Fanakèkòrò ko :

- "o man gèlèn. an ka taa i ka san wolonwula ntura di a ma. sanni ka dugu jè, n'a kelen ma se k'o dun k'o ban, i b'a faga."

Bafin Tarawele
Mònbani

an ka taa i ka san wolonwula ntura di a ma.

kibaru kanubagaw

kibaru

kibaru, i ni ce.

kibaru, an ka kan k'i fo ;
bawo, i ye nafa don dinyè kònò,
i ye nafa don Afiriki kònò,
ka nafa don dinyè kònò,
ka nafa don Mali kònò.
bawo, i ye
Maliden bée hakili kè kelen ye
faso baara la.

o témènen kò,
i kéra cikèlaw jigi ye,
i kéra baganmaralaw jigi ye,
i kéra mònnikèlaw jigi ye.
i nana i na tuma fè,
ko an tun kònònaganna,
k'a d'a kan,
an tè tubabukan mèn,
an tè angilekan mèn.
kibaru,
n'i tun ma na,
sisan, an tun bë kè di ?
kalan jumèn tògò bë se ka da
ko "foroba kalan",
fo balikukalan ?
k'a d'a kan, a dòn ka di.

o témènen kò,
kibaru,
i kéra fiyentòw jigi ye,
i kéra faantanw jigi ye,
i kéra falaw jigi ye,
i kéra cèkòròbaw jigi ye,
minnu t'u yèrè fisaya
ko sèbèw ma.
kibaru, a fò,
n'e tun kéra bere ye,
i na bila fiyentòw nyè,
k'u bila u taa yòròw la.

kibaru, foli b'i ye kosèbè.
Mari Kanè
Bugukòrò

an ka yèlè dòonin

, nin kéra Jarakè dò ye, a ye cè dò
muso tigè, ka boli n'a ye. u solila
ka wuli, ka sira minè.

u taara se dugu dò la. sira kérè
la, numukè dò bë a ka fantogo kònò
nègè gosi la. Jarakè ni muso in ye
foli kè numukè la. numukè ye jí di u
ma. u ye jí min. a ko :
- "yan ni nyè fè dugu ka jan wa ?"
numukè ko :
- "a ka jan kosèbè."
u ko :
- "wa, an bèna taa."
numukè ko :
- "a' ye dumuni kònò."
Jarakè ko :
- "an fara."
numukè ko :
- "ne ka julu wèrè tè a' la. ne ka
julu min bë aw la, o ye dumuni ma-
kònòli ye. a' ye taa sigi so kònò."

numukè bë o sigi la, cè fila nana,
u ko numukè ni ce.
- "yan ni nyè fè dugu ka jan wa ?"
numukè ko :
- "o ka jan dèrè."
u ko :
- "cè kelen ni muso ma témè yan-
dè ?"
numukè ko :
- "ayi", a ko : "a' ye dumuni kònò."
u ko :
- "an fara."
numukè ko :
- "ne ka julu wèrè tè aw la, ni du-
muni tè."
olu y'u sigi.

numukè taara a fò musow ye ko u
ka so kònò dunan ni kò kan dunan

jè to la. muso ye dumuni bò, ka taa
a sigi so kònò dunan kòrò, ko :

- "a' ka dumuni filè."
muso cè n'a terikè sigilen bë nu-
mukè fè kònè ma. numukè ko :
- "dunanw, a' ye taa dumuni kè."

sanni olu bë se, Jarakè ni muso
y'u tègè ko. Jarakè ye to tigè, k'a
b'a don a da kònò, muso cè n'a te-
rikè nana u jò da la, k' :

- "a' ni tile."
Jarakè ma se ka to don a da la
fugun, a ma se ka a bolo jigin tu-
gun.

yala, numukè y'u bila nyògòn na
wa ? muso cè ni muso kamalen, u
nuguw de y'u bila nyògòn na wa ?

jaabi filè nin ye :

muso cè ni muso kamalen, u nu-
guw de ye u se nyògòn ma. bawo,
Jarakè y'a dòn k'a fò, ale nònako-
lon tè bila, a tun man'kan ni dumuni
kònòli ye.

muso cè fana y'a dòn k'a fò, ni
ale ye dumuni kònò, Jarakè ni muso
na yòrò jan sòrò.

o la, u nuguw de ye u se nyògòn
ma.

Ngolo Tarawele
Mamaribugu

kuma kòròma

mògò bë balo dumuni na. hakili
bë balo mun na ?

Musa Sungara
Sikoloba

kuma yòrò

bèe n'i miirina ta

nyininkali dò bòra kibaru kònò den ko kan, ko : a sòròbaliya, a dòonin sòrò, ani a caman sòrò, olu diya an'u goya ye mun ni mun ye ? o nyininkali jaabi kuma caman bòra kibaru kònò. hali bi, o dòw filè nin ye :

densòròbaliya

densòròbaliya, diya t'a la an fè farafinna. mògò minnu b'a diya dòn, olu ye dinyè kanubagancibaw de ye, minnu tè fèn wèrè fè dinyè na daamu yèrè kò. den n'a kunkow ye u ma doniba de ye.

densòròbaliya ye fèn gomanba de ye an fè yan. bawo, furuw bè sa a kama. ni furu kèra an fè farafinna yan, cè ni muso bée bée hamí ni den ko in de ye. nka, musow de ta ka jugu. bawo, olu bè waso nyògòn na ni den ko de ye.

densòròbaliya goya ye : mògò mana kòrò, k'a sòrò, den t'i fè, o ye ko gomanba ye. mògò mana i kokènyògònw ye, u denw bè baara kè u ye, u b'u nafa, e nyè b'o la, den t'i fè, min b'o nyògòn kè i ye, mògò t'i fè, min b'i lafinyè bò, e ni sògòla, e ni sègèn, e ni dìmi.

den dòonin sòrò

den dòonin sòrò diya ye : ni denw ye barika sòrò, u y'u fa n'u ba nafa, ka mògò wèrèw nafa. o tuma, denw dògòya ma fèn tinyè.

den dòonin sòrò goya tè fèn wèrè ye : ni den sòròlenw ma kè nafamaw ye, u ma foyi lase fa ni ba ma. o bè mògò miiri bonya, k'i hakili taà yòrò janya.

den caman sòrò

den caman sòrò diya ye bonya ye. mògò den mana caya, nyèw bè malo i ma, bonya bè da i kan.

den caman sòrò goya ye dèse ye. ni denw cayara, i ma se k'u ladon k'a da bi gèlèya kan, o ye tòcròba ye

dutigi ma. ni denw cayara fana, u ma se ka bangebagaw nafa, o tuma, a caman sòrò kèra fu ye.

balikukalandenw
Barigondaga (Moti mara)

◦◦◦

- "i ye i ka koliji soli ka kè ka filen fa, i taara nyègèn na k'i b'i ko. i ye ji soli n'i tègè fila ye, i b'a fè k'i ko. i ye ji seri i kò kan ; ji bée bònnna i kan wa ?"
- "ayi, dò bònnna n fari kan, dò bònnna dugu ma."
- "mun y'a toy ji bée ma se i fari ma ?"
- "mògò koliji bée tè se ka bònnna i kan. i nafata bée bònnna i fari kan, min tè i nafa, o bée bònnna dugu ma."
- "n'i ye den caman sòrò, u bée b'i sigi i kòrò wa ?"
- "ayi, u bée tè sigi i kòrò ; dòw bée n balo, dòw bée coolo, ka taa baara kè yòrò dòw la."
- "minnu b'i balo, olu b'i nafa kosèbè wa ?"
- "olu bée n nafa."
- "minnu bée coolo dun ?"
- "dòw bée warì sama n ma, ko n ka n yèrè dèmè ; dòw tè fèn sòrò ka sama n ma."

- "u ncininman, i sègènna n'u ye wa, i ma sègèn ?"
- "n'i ye den caman sòrò, u ncininman, i bée sègèn. ni ala ye si dì i ni denmisènw ma, n'u kòròla, i bée lafinyè. o la sa, den caman sòrò, tòorò b'a la, u ncininman. ni u kòròla, i bée lafiya. dòw ko den kelen nana ka fisa so fa nyamanyaman ye. den kelen wolobaga lafiyalen don. nka, ni bana nana, i ka tòorò nana."

n'anw ye tòndò kè, dòw bée kènyè ni bu ye ; dòw bée kènyè ni kolo ye ; dòw bée taa a sòrò, tòndò cèra ka ban, o tigi tè foyi sòrò.

o cogo kelen na, bée ni i niyòrò don ala fè.

Burama Danbelè
Bununba Kapaga

Tayiru Banbera ka maana

Daa na cogo

Iaharataabana sera Monson ma tuma min na, a y'a kòndagundo bée fò a denkè mandi Daa ye. Daa ye fèerè minnu tigè ka sigi Segu Sikòrò fanga na, ani mògò sònna a ma cogo min na, Tayiru Banbera b'o bée nyè fò an ye maana in kòndò.

Gerard Dumestre de ye maana in sèbèn, a ka baara nafamaba in kosòn, an ka foli ni walenyumandòn bë ka lase a ma kibaru kalanbaga bée lajèlen tògò la.

balansan baa naani,
ani balansan këmè naani,
ani tan naani,
ani fèn naani,
ani balansan kò kurunnin kelen,
Segu dugulen bée tè o yòrò dòn,
janko dunan nyèntannci.
.

o y'a sòrò, mògòw bë siran nyògòn nyè,
mògòw bë malo nyògòn ma, datiluw ka kènè.

◦ ◦

o don ni bi tè kelen ye.
Segu tògò tè k'a fò ko "Segu",
Segu tògò tun ye k'a fò ko "Sikòrò".
donda kelen ani bòda kelen,
karangèkogo kelen tun bë ka Segu koori.

tuma min na, o cèmògò Monson min tun bë,

n'an bë na o ka masala bò nin ye,
(karamògò faaramasi dunan),

ni o ye Daa ye,
o cèmògò Monson,
ale ye den minnu wolo,
a bée lajèrèlen kèra si tan ye,
anw fè sido jara ni balansando kòndò yan.
barisigi, an y'a sòrò, (n ka i nyininka),
a ka juraya tun ka ca.

bari, ale yèrè ye denkè cè mugan wolo,
ani (n ka i nyininka)

denkè cè naani, a ye o wolo,
ka musonin tan ni kòndontòn,
a ye olu wolo.
Daa ye olu wolo,
(karamògò faaramasi dunan, n ka i nyininka),
tuma min na,
an y'a sòrò (n ka i nyininka),
datiluw de sonsorola olu kò kan.

◦ ◦

bamananw ka boli tun ye boli kunbâba naani ye Segu :
Makungoba,
Nangoloko,
Kòntara,
Binyè-Jugu.

o cèmògò Monson (kabako fa dununya),

anw taara a sòrò (n ka i nyininka),

ale de ka Iaharataabana,

o bë na a minè Segu yan don min na,
a sòròla ka taban de nin k'a fò
jeli Tinyètigiba Dantè ma,
a ko : - "Dantè."
a ko : - "naamu."
a ko : - "i tè taa ne den mandi wele ka na wa?"
a ko : - "i den mandi ye jòni ye?"
a ko : - "ne den mandi ye Daa ye."
- "aa", a ko : "naamu,"

Daa ka tilé kòndò, nyamakalaw min tun b'a la,
(n ka i nyininka),
n'a y'a sòrò,
ale tun ye nyamakalaw bée lajèrèlen nyèmògò ye,
an b'a wele ko jeli Tinyètigiba Dantè,
ani jeli Gorodi.
olu de tun mana a fò bamananw ma, k'a fò :
- "a' ye si shò la Segu yan",
bée lajèrèlen tun bë tulù son;

o don ni bi tè kelen ye,

fanga na

n ka taa a wele ka na, mun kéra ?"
 a ko : - "welekun tè baasi ye."
 a ko : "ne yérè Monson,
 ne ye n ka sanga kè Segu yan.
 o tuma na, ne ka sanga bannen kò,
 i k'a dòn,
 bana min bè ka ne minè Segu yan,
 laharataabana don.
 bana min tèna taa ka ne to lahara.
 sanni dun ne ka sa,
 n t'a fè ka sa, ka n kònòngundow to n kònò.
 n den mandi wele ka na,
 a ka na, ka na,
 n bëna n kònòngundow fò a ye."
 - "ðnhòn", a ko : "o tè gasi ye,
 o tè baasi ye."

◦
◦ ◦

o y'a sòrò (n ka i nyininka),
 cèmògò Monson,
 ale sòròla ka laban,
 nin ka Banankòrò di (n ka i nyininka)
 Daa ma,
 ko a ka taa i sigi yen,
 ko o ye a kelen niyòrò ye ;
 cèmògò Daa de sigilen tun bë Banankòrò.

mògò bilala ka na k'o wele tuma min na,
 a cèbakòrò bolila ka na i nyòngiri a fa kòrò.
 a ko : - "baba."
 a ko : - "naamu."
 a ko : - "babá."
 a ko : - "naamu."
 a ko : - "jeli Tinyètigiba Dantè sera n ma,
 ko e de bë ne wele ko n ka na."
 a ko : - "hatè",
 a ko : "n bë i wele."
 a ko : - "welekun de ye mun ye ?"
 a ko : - "welekun tè baasi ye".
 a ko : "bana min kelen bë ka ne Monson minè Segu yan",
 a ko : "laharataabana don."
 a ko : "n bëna taa lahara,
 n t'a fè ka taa ka n kònòngundow to n kònò."
 a ko : "n bëna n kònòngundow fò i ye."
 a ko : - "baba",
 a ko : "e kònòngundow ye jumèn ni jumèn ye ?"
 a ko : - "Segu konnègew bë yan,

n b'a fè ka olu di i ma.
 Segu konnègew ye kémè ni mugan ni konnègew tan ye
 dosokòrò konnègew b'a la,
 wulumusonin konnègew b'a la,
 jònkwè konnègew b'a la,
 jònmu sow konnègew b'a la."
 a ko : "o tuma na (n ka i nyininka)
 Segu yérè dugulensenw,
 n bëna tila ka olu fò i ye."
 a ko : - "babá",
 a ko : "baasi tè",
 a ko : "n ye o mèn."

a ko : - "wa, n den,"
 a ko : "ne bëna (n ka i nyininka)
 masala dama dò kalifa i ma,
 yan ni ne ka laharataa cè,
 i wele yérè bebeleba ye o ye,"
 a ko : "ne yérè de ye dugu saba bon
 n ka denmisènya kònò, ni o ye ne yérè Monson ye,
 a ko : "ne de ye dugu saba bon
 n ka denmisènya kònò,
 dugu saba nin bonnen na sa,
 i k'a dòn,
 ne dësèra dugu saba bëe lajèrèlen la,
 ne mà se ka dòn a si kan."

◦
◦ ◦

a ko : - "ne b'a fè nin ka dugu saba kalifa i ma."
 a ko : - "babá."
 a ko : - "naamu."
 a ko : - "o ye dugu jumèn ni dugu jumèn de ye ?"
 a ko : - "ne ye Samanyana Basi bon Samanyana,
 ka dësè a kan.
 n ye Kaarata Dësèkòrò bon Kaarata,
 ka dësè a kan.
 n ye Npebala jènyèkòrò bon Npebala,
 ka dësè o kan."
 a ko : "nin dugu saba nin, n bë olu kalifa i ma."
 a ko : "n salen kò,
 ni i sera ka dugu saba nin minè,"
 a ko : "ne bë dugaw kè i ye,
 Makungoba b'a kè i ye,
 Nangoloko b'a kè i ye,
 Binyè-Jugu b'a kè i ye,
 Kòntara b'a kè i ye,
 Cèkolon su bë dugaw kè i ye fo lahara."
 (a tò bë bò kibaru nataw kònò)

nb'a fè ka

Mali ka fanga bolow

kibaru danma nimðrò fila delila kà bò, minnu bè Mali ka fanga kofò, k'a pereperelatigè :

- "Mali taabolo sariyaba kura kðnð kumaw". o nimðrò bòra mè kalo san 1974.
- "foroba tðnba sigikun - a kðnðkow latilenni sèbèn". o bòra sètanburu kalo san 1976.

tali kèra ó nimðrò fila ninnu na, ka nin kibaru yòrò in sèbèn.

Mali sariyaba ko : Mali jamana tè se ka tila, a bè jamanadenw sago la, a denw bée ka kan a la hadamadenya kðnð. fanga ye jamanadenw de ta ye, a bè wale u fè u yèrè ye.

jamanadenw bée kà kan sariya yòrò. jamana tè danfarali kè a denw ni nyðgðn cè, i buruju manq kè min ye, ikèra siya o siya ye, i bè kan o kan fò, i kèra cè ye wali muso, i bè diinè o diinè kan, walima i bè bato o bato kè.

Mali ka fanga bolow ye : politikitòn, ni jamana pere-sidan, ni gðfèrènaman, ni depite jèkulu, ni kiritigèsoba, ani faamaw ka kiritigèsø. nin fanga bolow bée sigi yòrò ye Bamakò ye. sariya bée se k'a yèlèma yòrò wèrè.

politikitòn

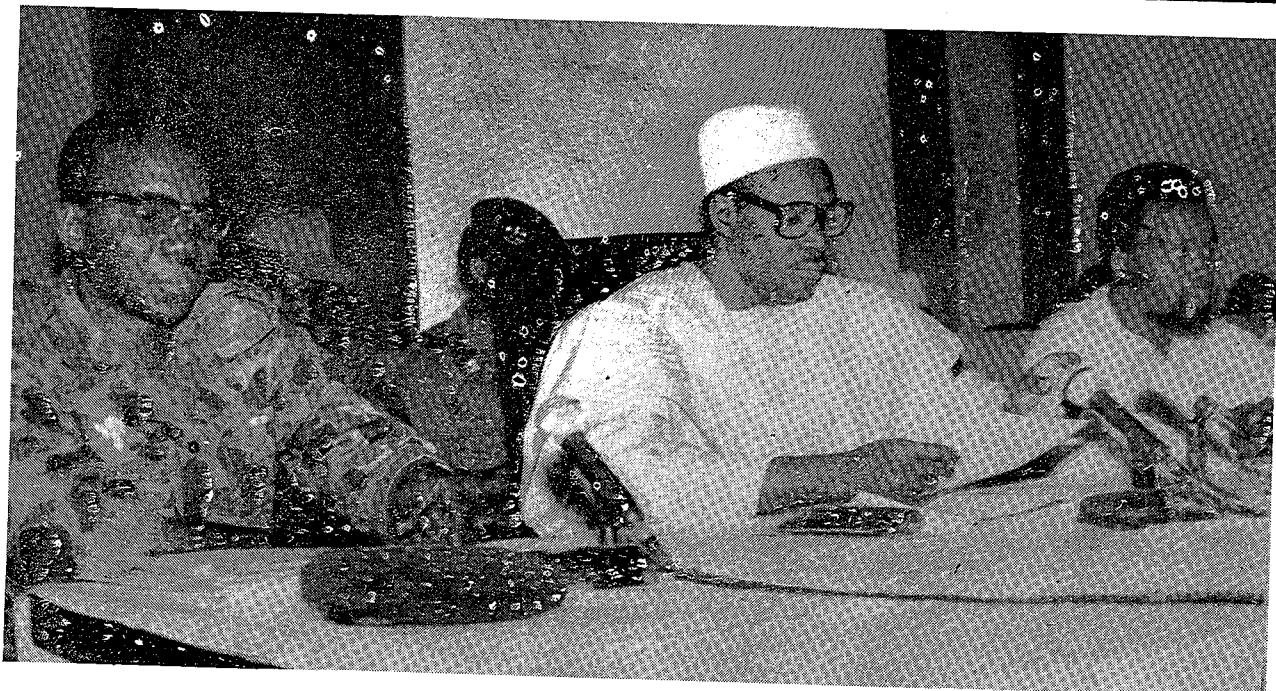
politikitòn ye kelen ye. a bè jamana ka kelenya jira.

ale de ye jamana politiki kuntigiba ye. a bè fanga ka politiki siraw ci.

jèkulu minnu bè Mali jamana mumè kow nyènabò politikitòn kðnð, olu filè nin ye :

- kðngèrè, n'o ye tðnba yèrè ka lajè belebeleba ye. kðngèrè de ye politikitònba sigi yòròba ye. san saba o san saba, a ka kan ka laada lajèba kelen kè. kðngèrè de bè politikitònba yèrè ka baara cogo fè-sèfè-sè, ale de b'a jðkanw jira kow kan, minnu kèra a weleli n'a sigili sababu ye.

- faso jèkuluba, n'o ye tðnba nyèmðgð yòròba ye. politikitònba konyèw bée bè latèmè faso jèkuluba kelen dòrðn de fè, min bè sigi kðngèrè fè, a k'a ka baara kè san saba kðnð. faso jèkuluba de ye politikitònba nyèmðgð yòròba ye kðngèrè fila n'i nyðgðn cè.

nin ja in tara faso jèkuluba ka nyðgðnye sen fè, min kèra Bamakò zanwuye kalo tile 11, 12 ni tile 13 la san 1983.
o nyðgðnye nyèmðgðya filè nin ye peresidan Musa Tarawele bolo.

nyèrè dòn

- biroba : faso jèkulu bè biroba kelen sigi a yèrè kònò, min bè tònba kow latèmè. o biroba b'a ka baara kè san saba kònò. kòngèrè de b'o biroba sigili latimè.

jamana peresidan

jamana peresidan de ye jamana fanga kuntigi ye. ale de ye jamana sariyaba kòlòsibaga ye. a bè sabatili kè foroba fangaw bolili la, an'u timè konyuman na.

jamana politikitòn nyèmògò jèkulu de bè mògò sugandi, mògò min ka kan ka kè peresidan ye. o mògò sugandilen bè sigi wote de fè : jamanadenw bè jè ka wote ka peresidan sigi.

gòfèrènaman

gòfèrènaman ye peresidan ni minisiriw ye. peresidan de bè minisiriw sigi. u b'a ka bila kònò. a b'u kelen kelen bè ka baaradaw jira u la. a b'u bò fana minisiriya la.

depite jèkulu

sariya dilan kalifalen bè jèkulu kelenpe ma, n'o ye

depite jèkulu ye. wote bè kè ka depite jèkulu sigi san naani kònò. o wote sen fè, wote bè kè depite kejen kelen bè tògò la.

foroba tòn nyèmògòso de bè depite jèkulu peresidan jira, depitew ka sòrò k'u ka yamaruya jira a kan wote fè.

kiritigèsoba

kiritigèsoba bè kòlòsili kè wote kè cogo nyuman na. ale de fana bè a jaabiw fò. ni nyagami donna wote ko la, ale de b'o nyènabò. a bè se ka nyininka sariyataabolo kuraw an'a ñaniyaw an'a fòkabènw kan.

faamaw ka kiritigèsò

faamaw ka kiritigèsò de yamaruyalen don ka jamana peresidan ni minisiriw ka kiri tigè, n'u nòminènen don depite jèkulu fè, k'a da u ka ko jugu kèlenw kan, k'a ta mògò faga ko la, fo ka se faso janfali ma. min ye faso janfali ye, u n'u ñenyògòn bèe ka kiri bè tigè faamaw ka kiritigèsò fè.

depite jèkulu de bè faamaw ka kiritigèsò mògòw sugandi. faamaw ka kiritigèsò mògòw de bè u ka peresidan sugandi u yèrè dama ni nyògòn cè.

kalan ko Mali kònò

Mali kònò; lakòlikalan bè kè tubabukan de la. nka, kosa in na, lakòli dòw sigira, ni kalan bè kè minnu kònò bamanankan na, walima fulakan, walima kòròbòròkan, walima burudaañmekan na.

balikukalan bè kè Mali kanw de la, i n'a fò, bamanankan, fulakan, marakakan, kòròbòròkan, burudaañmekan, ani kaadòkan. sigini sigira gòfèrènaman fè bomukan na, ani sinèfokan ni minyankakan, ani bosokan na, walaña u fana ka se ka don balikukalan ni lakòlikalan na.

Maliden caman fana ye dò kè morikalan na, ka se ka sèbènni kè ni larabu sèbènni ye. burudaañmekan fana bè sèbènni kè u ka sèbènni cogo la, n'u b'a wele ko "tiffinari".

san 1976 jateminè y'a jira ko Maliden mògò 634 769 ye lakòlikalan kè (cè 414672, ani muso 220 097). nka, minnu ye balikukalan kè, ani minnu ye morikalan kè, ani minnu bè se tiffinari sèbènni na, olu hakè ma se ka dòn.

11.

C1C+ II. +: + C+ # III+

○○○ ::○. II:EV○ OI+

III. :081811C ***II :I+

+I +O:. ::O#1O C1+

V::O E1E1 +O.I :I+

tiffinari sèbènni cogo filè nin ye

bamanankan gafe kura

gafe kura nin dilala cogo min, a
sèbènbagaw yèrè b'o jira an na, ko:
nin gafe in sèbènna balikukalanden
olenw ka kalanw sen fè, minnu kera
olokani mara dugu misèn caman
dnò, an ka baara in ye jè-ka-baara
dnò de ye : Kolokani dögötöröw ni
ali balikukalan nyémögösö baara-
élaw ni Faransikaw ka jekulu cè,
minnu nana an ka jamana kònò ka
aliidenw dèmè."

oo
oo

nin gafe in bè kunnafoni di fèn
minnu kan, olu filè nin ye :

bana ni furaw : dìmiw, suma, kò-
ð, kònðboñi ni tögötögönin, joli,
ni nyè dìmi.

- bana yèlèmataw : finyè bana ye
nin ye, ani boloci bè se k'a kumbèn
jogo min na, k'a ta nyònin na, ka
aa a bila banaba la, ani sògòsògò-
injè, ani kanjabana ni fasajabana
sèe lajèlen na.

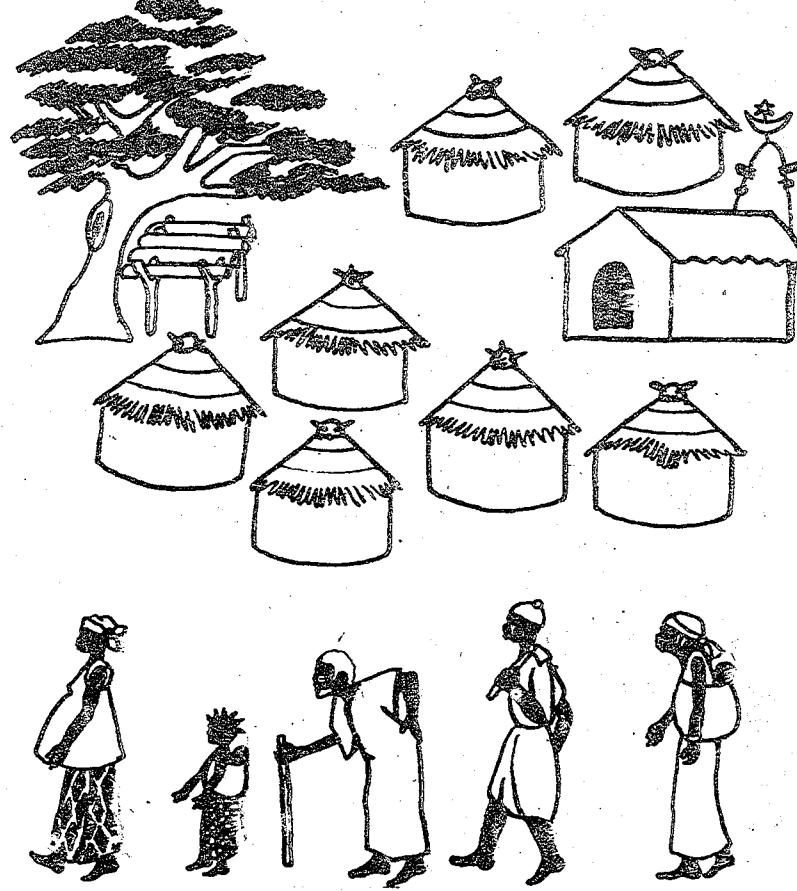
- ji cogoyaw, ji nyuman sòrò cogo,
ani kòlòn da labèn cogo.

- denmisènninw balo cogo nyuman :
dumuni suguyaw n'u nafaw, dumuni
rafamaw dunbaliya bè na ni min ye,
den balo cogo nyuman, ani dumuni
rafamaw sòrò cogo.

- muso n'a den ka kènèya sabatili :
yòrò in bè muso lajèlen kofò, ani
iginni, ka taa a bila jubatòya la,
ani den ka kènèya, ani bana minnu
sè muso kònðgan.

- kasaara minnu ka teli ka mògòw
sòrò, o kelen kelen bè kofò, ani o
casaaraw bè na ni min ye. o kasaara
mana bin mògò kan, min ka kan ka
kè, o fana bè fò o gafe yòrò in na,

Kènèya Sabatili walew

a songo : dòròmè 160

ani kasaara bè se ka kumbèn cogo
min na.

balò cogo nyuman, ani kòlòn labèn
cogo la.

oo
oo

nin gafe in nafa fò kun tè. bawo,
bè b'a dòn ko kènèya ye mògò bée¹
haminanko ye.